

Vergaderjaar 1985–1986 Nr. 141b

18973

Wijziging van de bepalingen in de Kieswet, de gemeentewet en de Provinciewet betreffende de uitsluiting van het kiesrecht en van de verkiesbaarheid alsmede regeling van de uitoefening van het kiesrecht door hen aan wie rechtmatig hun vrijheid is ontnomen. Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enkele andere wetten, inzake de ontzetting van het kiesrecht

Nr. 141b

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 18 maart 1986

De leden van de fractie van het C.D.A. informeerden wanneer de Krankzinnigenwet zal worden vervangen door de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen.

Zoals op vragen van het Eerste-Kamerlid, mevrouw Van der Meer van 6 juni 1985 en het Tweede-Kamerlid, mevrouw Haas-Berger van 7 juni 1985 door de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne en de tweede ondergetekende is medegedeeld, worden in interdepartementaal overleg de mogelijkheden onderzocht de reikwijdte van de regeling vervat in het voorstel van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen, ten aanzien van geestelijk gehandicapten te beperken (Aanhangsel Handelingen I, 1984–1985, 54, blz. 113 en Aanhangsel Handelingen II 1984–1985, 1060, blz. 2097).

Indien door de betrokken bewindslieden wordt besloten het aanhangig maken van een dergelijke wijziging te bevorderen, zal dit tot enige vertraging in de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel leiden. Het is derhalve niet mogelijk het tijdstip van de vermoedelijke inwerking-treding van die wet nu reeds aan te kondigen.

De in het voorlopig verslag gesignaleerde onduidelijkheid op blz. 15 van de memorie van toelichting is het gevolg van het wegvallen van enkele regels tussen de woorden «voorwaardelijke» en «terminologie». In plaats van de in het voorlopig verslag aangehaalde passage moet het volgende worden gelezen:

«De aldaar genoemde uitsluitingen krachtens het Tribunaalbesluit of ingevolge beslissing tot voorwaardelijke buitenvervolginstelling krachtens het Besluit politieke delinquenten 1945 bestaan reeds lange tijd niet meer.

De categorie onder b betreft degenen die in artikel B 3, eerste lid, tweede categorie, worden aangeduid als «zij die krachtens onherroepelijke rechterlijke uitspraak wegens krankzinnigheid of zwakheid van vermogens de beschikking of het beheer over hun goederen hebben verloren». Voor de overgangsbepaling is echter gekozen voor de terminologie van artikel 54 van de herziene Grondwet.

De leden van de fractie van het C.D.A. vroegen tenslotte of iemand die verkozen is en rechtmatig van zijn vrijheid is beroofd, in de gelegenheid wordt gesteld de vergaderingen van bij voorbeeld de gemeenteraad bij te wonen. De mogelijkheid dat gekozen leden van de gemeenteraad van hun vrijheid zijn beroofd bestaat thans ook reeds. Voor die situatie bestaan geen bijzondere regels. Het zal derhalve van de mate van feitelijke bewegingsvrijheid van betrokkene afhangen of en in hoeverre hij vergaderingen kan bijwonen van het orgaan waarin hij is gekozen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie stelden het kiesrecht van psychiatrische patiënten die met een rechterlijke machtiging in een psychiatrisch ziekenhuis zijn opgenomen aan de orde. Zij refereerden daarbij aan het artikel van mr. J. L. Legemaate «De onvrijwillig opgenomen psychiatrische patiënt en het kiesrecht» in het Nederlands Juristenblad van 1 maart 1986.

Wij merken hieromtrent het volgende op.

Ingevolge artikel 94 van de Grondwet vinden wettelijke voorschriften geen toepassing, indien deze toepassing niet verenigbaar is met een ieder verbindende bepalingen van verdragen en van besluiten van volkenrechtelijke organisaties.

In zijn arrest van 24 oktober 1979 oordeelde het Europese Hof voor de Rechten van de Mens artikel 32 van de Krankzinnigenwet in strijd met artikel 6, eerste lid, van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, voorzover die bepaling er toe leidt dat betrokkene het beheer over zijn goederen verliest zonder dat wordt voldaan aan de eisen inzake een behoorlijk proces vervat in die bepalingen¹.

Uit het bovenstaande vloeit voort dat het bepaalde in artikel 32 van de Krankzinnigenwet buiten toepassing dient te blijven. Door een wijziging van de Krankzinnigenwet waarbij die bepaling vervallen wordt verklaard, zou de geconstateerde strijdigheid met het Verdrag op de meest doeltreffende wijze zijn opgeheven. Daar ten tijde van de uitspraak van het Europese Hof de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen waarin een met voornoemd artikel 32 vergelijkbare bepaling niet is opgenomen, reeds bij de Tweede Kamer aanhangig was, is destijds afgezien van het indienen van een dergelijke wijziging van de Krankzinnigenwet. Gekozen is voor richtlijnen aan het openbaar ministerie ingevolge welke de officier van justitie ter gelegenheid van elke vordering inzake een machtiging tot plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis een beslissing van de rechter dient uit te lokken inhoudende dat de betrokkene onder curatele wordt gesteld dan wel dat, indien daartoe onvoldoende aanleiding bestaat, de rechter zich in deze zin uitspreekt². Met deze richtlijnen is beoogd duidelijk te doen uitkomen dat in elk concreet geval van onvrijwillige opname in een psychiatrisch ziekenhuis artikel 32 van de Krankzinnigenwet buiten toepassing blijft.

Inmiddels is gebleken dat de richtlijnen niet voldoende duidelijkheid betreffende het geldend recht hebben kunnen scheppen. De tweede ondergetekende zal derhalve overleg plegen met de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne ten einde te bezien of tot wijziging van de Krankzinnigenwet moet worden overgegaan, bij voorbeeld door middel van een bepaling in een leemtetwet.

Met betrekking tot het recht dat geldt ingevolge de Kieswet in samenhang met de Krankzinnigenwet merken wij nog het volgende op. In de memorie van toelichting bij het hier aan de orde zijnde wetsvoorstel wordt ten onrechte gesteld dat degenen die ingevolge de Krankzinnigenwet op rechterlijk bevel in een psychiatrische inrichting zijn opgenomen, zullen zijn uitgesloten van het kiesrecht. Zoals hierboven reeds werd uiteengezet, verliezen deze patiënten echter door deze machtiging niet de beschikking en het beheer over hun goederen, zodat artikel B3, eerste lid, aanhef en onder b op hen niet van toepassing is. Wij betreuren deze misslag in de

¹ (Publ. ECHR, series A, Vol. 33 (1980) par. 69 tot en met 76, NJ 1980, 114).

² Richtlijnen van 16 april 1980, aangevuld op 9 maart 1981, Stcrt. 1980, 115.

memorie van toelichting. De verklaring daarvoor is dat ten onrechte werd uitgegaan van de toelichting op het grondwetsherzieningsontwerp dat leidde tot artikel 54 van de Grondwet ingediend op 10 november 1976, toen de uitspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in de zaak Winterwerp nog niet was gegeven.

De eerste ondergetekende zal in de circulaire aan de gemeenten betreffende de uitvoering van de onderhavige regeling de gemeenten er op wijzen dat personen die op grond van de Krankzinnigenwet met een rechterlijke machtiging zijn opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis, niet zijn uitgesloten van het kiesrecht.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. vroegen tenslotte of er een garantie valt te geven, dat degenen die rechtens van hun vrijheid zijn beroofd ook daadwerkelijk in het bezit komen van hun oproepingskaart. Zoals de vraagstellers zelf reeds aangeven zal het primair van betrokkenen en hun medebewoners op hun woonadres afhangen of zij in het bezit van hun oproepingskaart komen. Aan de directies van de betrokken inrichtingen zal evenwel gevraagd worden om aan de mogelijkheid om op grond van artikel 17 Kieswet een nieuwe oproepingskaart aan te vragen, voldoende bekendheid te geven.

De Minister van Binnenlandse Zaken,
R. W. de Korte

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes